

Държавите в ЕС, както и много други държави, сред които САЩ, Канада, Русия и др., имат законодателства, които уреждат възможността за откриване на производство по несъстоятелност на физическите лица. В нашето Народно събрание бяха внесени два законопроекта, но закон за личния фалит не беше приет.

За несъстоятелност на физическо лице може да се говори тогава, когато то не е в състояние да изпълнява паричните си задължения и не разполага с достатъчно имущество, за да удовлетвори кредиторите си. При активни действия от страна на кредиторите, длъжниците могат да останат такива през целия си живот. Когато това се случи, длъжниците предпочитат да влязат в сивата икономика, за да не могат да бъдат установени техните реални приходи и нямат интерес да развиват икономическа дейност, тъй като облагите от нея биха ползвали не тях и семействата им, а кредиторите. Като резултат от това, тези лица не увеличават своите приходи и имущество, не внасят данъци и осигуровки, което има негативен ефект не само за тях и техните семейства, но и за данъчната и осигурителната система и за обществото като цяло. Срещу такива длъжници може да има образувани изпълнителни дела, по които кредиторите правят разходи, без реални възможности за събиране на вземанията, натрупват се значителни разноски, допълнително натоварващи длъжника.

Според доклада на Световната банка от 2017 г.: „Към ефективно изпълнение на безспорни парични вземания: уроци от Източна и Централна Европа“, при законодателно уреждане на личната несъстоятелност може да се подобри справедливото разпределение на плащанията към множество кредитори, да се даде възможност за ново начало на длъжниците и техните семейства, да се намалят излишните разходи по събиране на вземанията, да се повиши създаването на редовен облагаем доход, увеличаване на икономическата активност и насърчаване на предприемачеството, подобряване на стабилността на икономиката.

Разбира се, има рискове да се създаде стимул към безотговорно поведение на длъжниците, използване на производството не по предназначение или „белязване“ на такива длъжници.

По законодателен път би могло да се постигне справедлив баланс между интересите на длъжниците да имат възможност за нов старт и правото на кредиторите да съберат вземанията си. Това не беше постигнато от внесените в Народното събрание законопроекти през 2015 и 2017 г.

За да се избегне възможността за създаване на противоречиви правни норми, уредбата на стабилизацията и несъстоятелността може да бъде уредена в отделен закон, в който да бъдат предвидени процедурите по отношение на физическите и юридическите лица.

Необходимо е да бъдат посочени предпоставките за началото на тези производства, както и лицата, които имат правото да се обърнат към съда – длъжникът и неговите кредитори, както и съответните срокове за това. Необходимо е да бъде уредено в кои случаи молбата следва да бъде уважена и в кои – отхвърлена, както и дали длъжникът може да се ползва от този вид защита повече от веднъж.

Компетентният орган за тези производства е съдът. Необходимо е тези производства да се отразяват в съответния регистър, като се създаде възможност кредиторите своевременно да узнаят за образуването на производството и да предявят вземанията си. Необходимо е да бъде гарантирано правото на всеки кредитор, да предяви вземането си, независимо дали същото е съдебно установено или не. Съответно е необходимо да има регламентирана процедура как се одобряват вземанията на кредиторите от съда и съответно – способите за защита на длъжника и кредиторите.

Необходимо е да бъде уредено какво се случва с изпълнителните и съдебните дела срещу длъжника, както и да бъде предвидена възможността при откриване на производство по несъстоятелност на физическо лице също да бъде назначаван синдик. Необходимо е да бъдат уредени процедурите за удовлетворяване на кредиторите, изготвяне и приемане на погасителен план, в краен случай – осребряването на имуществото. Може да бъде предвидена възможността за извънсъдебно споразумение, доброволна продажба на имущество, за да се избегне публичната продажба и др. Необходимо е ясно да бъде разграничено кое е несеквестрируемото имущество на длъжника – физическо лице, как се определя

началната дата на неплатежоспособността и да се посочат недействителните и отменените сделки. Необходимо е да бъде уредена и възможността за частично или пълно освобождаване на длъжника от непогасените му задължения след изчерпването на секвестрируемите активи, както и да бъдат въведени ограничения за определен период от време в последващата дейност на физическото лице. Тези ограничения е необходимо да бъдат за разумен срок от време, за да може да не се възпрепятства напълно възможността на физическото лице да извършва икономическа дейност, а да му се даде възможността да извършва икономическа дейност и да печели от нея.

Производството по несъстоятелност и на физическите, и на юридическите лица, може да бъде преосмислено не като край на имуществото и дейността, а като възможност за ново начало след изчистването на задълженията. Такава промяна би имала положително влияние върху икономиката и върху обществото като цяло.